

شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی جهت انتخاب رشته کشاورزی، مورد مطالعه: شهرستان کوه‌رنگ

مه‌دی نوری پور^۱، موسی محمودی برام^۲، فاطمه باباذکری^۳

چکیده

در کشور ما به دلایل مختلف فرهنگی، اقتصادی و غیره معمولاً برخی بخش‌های اقتصادی کمتر مورد توجه و استقبال عمومی قرار دارند. یکی از این بخش‌ها، بخش کشاورزی می‌باشد که به عنوان مثال، دانش‌آموزان و دانشجویان تمایل چندانی به انتخاب این رشته و ادامه تحصیل در آن ندارند، لذا ایجاد انگیزه در این افراد برای ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی امری ضروری می‌باشد. در این راستا هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌های ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی مدارس شهرستان کوه‌رنگ جهت ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی بود. بدین منظور در تحقیق حاضر از روش توصیفی-همبستگی بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش، دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی شهرستان کوه‌رنگ بودند که جمعاً ۹۵ نفر بودند و با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۷۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش-نامه بود که برای تعیین پایایی آن از ضریب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ (۰/۶۸۶ تا ۰/۷۷۳) به دست آمده، از بهینگی پرسش‌نامه حکایت می‌نمود. همچنین، برای بررسی روایی ابزار سنجش نیز از تکنیک روایی صوری استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که میزان علاقه افراد مورد مطالعه در خصوص ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی ۱/۷۹ (دامنه صفر تا ۳) با انحراف معیار ۰/۷۲ می‌باشد که می‌توان نتیجه گرفت که در اکثر افراد مورد مطالعه، علاقه به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی در حد متوسط و پایین‌تر است. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که عوامل اجتماعی و نظام پاداش متغیرهایی هستند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته (انگیزه یا علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی) داشتند که در مجموع ۷۴/۶ درصد از نوسانات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. شرح بیش‌تر یافته‌ها به ویژه پیشنهادهایی برای ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان جهت ادامه تحصیل در رشته کشاورزی در متن مقاله آمده است.

کلید واژه‌ها: انگیزه، کشاورزی، رشته‌ی تحصیلی، کوه‌رنگ.

^۱ دانشیار ترویج کشاورزی و توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج
^۲ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج
^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج

مقدمه

تجربه تاریخی فرآیند توسعه در کشورهای پیشرفته صنعتی نشان می‌دهد که کشاورزی نقش اساسی در توسعه ملی این کشورها به عهده دارد (شکوری، ۱۳۸۹). به همین منوال، اهمیت بخش کشاورزی در امنیت غذایی و توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه را نیز باید به طور مداوم مورد توجه قرار داد، به نحوی که تا اواسط قرن آینده نیاز آن‌ها به مواد غذایی و محصولات کشاورزی چندین برابر افزایش خواهد یافت، این امر نشانگر این مطلب است که وضعیت جهان در آینده بستگی به رخدادهایی دارد که در بخش کشاورزی اتفاق خواهد یافت (زمانی‌پور، ۱۳۸۷). توسعه کشاورزی در هر کشوری تابع مؤلفه‌های بی‌شمار و تعریف شده‌ای است که مورد توجه سیاستگذاران و متولیان توسعه بخش کشاورزی نیز هست (فلسفی، ۱۳۹۰). یکی از این مؤلفه‌های لازم برای افزایش تولید و توسعه کشاورزی، وجود نیروی انسانی فنی و تحصیل کرده و آموزش دیده می‌باشد تا بتواند با استفاده از تجربه‌های موجود و تلفیق آن با دانش‌های مدرن امروزی بازده و بهره‌وری را افزایش دهد. افزون بر آن، در بسیاری از مدل‌های نظری رشد اقتصادی مانند لوکاس^۴، مورفی^۵، لائو^۶ و غیره بر نقش سرمایه‌ی انسانی به صورت دستیابی به آموزش تأکید شده است (کمیجانی و علمی، ۱۳۸۴). بنابراین، شرط شکوفایی و بالندگی جوامع در حال توسعه علاوه بر سرمایه‌گذاری‌های فیزیکی و مادی، کمیت و کیفیت منابع انسانی آن‌ها می‌باشد که می‌تواند جهت، سرعت و آهنگ رشد و توسعه ملی کشورهای در حال توسعه را تعیین کند به ویژه اینکه حیات اقتصادی این کشورها به کشاورزی و تولیدات آن وابسته است. بنابراین آموزش موجب می‌شود تا نیروی کار در این بخش از توانایی و مهارت‌های علمی و عملی بالاتری برخوردار گشته و با احراز تخصص در رشته‌های گوناگون در افزایش و ارتقاء بهره‌وری و توسعه کشاورزی نقش با ارزش داشته باشند (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۱). از این رو در روند توسعه، باید در کنار سایر منابع و سرمایه‌های مادی، نقش اصلی را به سرمایه انسانی داد (پورسینا و همکاران، ۱۳۸۹).

بخش کشاورزی در اقتصاد ایران نقشی حیاتی بر عهده دارد، زیرا ۱۱/۴ درصد تولید ناخالص ملی، ۲۲ درصد اشتغال و ۲۵ درصد از صادرات غیر نفتی را پوشش می‌دهد (موحدیان عطار، ۱۳۸۶). بدون شک توسعه واقعی هر جامعه در صورتی تحقق می‌یابد که همه-ی بخش‌های آن توسعه پیدا نماید. در کشور ما به دلایل مختلف فرهنگی، اقتصادی و غیره معمولاً برخی بخش‌های اقتصادی کمتر مورد توجه و استقبال عمومی قرار دارند. یکی از این بخش‌ها، بخش کشاورزی می‌باشد که به عنوان مثال، دانش‌آموزان و دانشجویان تمایل چندانی به انتخاب این رشته و ادامه تحصیل در آن ندارند، لذا ایجاد انگیزه در این افراد برای ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی امری ضروری می‌باشد. بنابر آنچه ذکر شد و با توجه به جایگاه کشاورزی در توسعه پایدار و نقش غیر قابل انکار آن در جوامع امروزی و بخصوص کشور ایران، لزوم نگاه ویژه به رشته‌ی کشاورزی و هدایت استعدادهای انسانی برتر کشور به این سمت و سو از راهکارهای اساسی برای نیل به توسعه کشاورزی و سپس توسعه پایدار می‌باشد.

شهرستان کوه‌رنگ در استان چهارمحال و بختیاری دارای ویژگی‌هایی از جمله قطب آب جنوب کشور (سرچشمه رودخانه‌های کارون، زاینده رود و دز)، وجود عشایر کوچ‌رو در این منطقه، وجود کوهستان‌ها و سبزه زاران پر گل برای پرورش زنبور، آب فراوان برای پرورش ماهی و زمین‌های مناسب برای احداث باغات می‌باشد. از طرفی استقبال بسیار پایین دانش‌آموزان منطقه به تحصیل در رشته‌ی کشاورزی از نکاتی است که اهمیت ایجاد انگیزه و ترغیب در دانش‌آموزان برای تحصیل در این رشته را دو چندان می‌نماید. به طوری که از بین ۴۵ قبول شده در دانشگاه از بین رشته‌های تجربی و ریاضی و فیزیک در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ فقط چهارده نفر از آن‌ها رشته کشاورزی را برای ادامه تحصیل انتخاب نموده‌اند که در ظاهر درصد مناسبی می‌باشد (آموزش و پرورش شهرستان کوه‌رنگ، ۱۳۹۰). البته با توجه به این مسئله که رتبه این افراد مناسب نبوده به نوعی می‌توان گفت این افراد ناخواسته وارد این رشته شده‌اند، به طوری که از بین این ۱۴ نفر، نه نفر در دانشگاه پیام‌نور و یک نفر شبانه و فقط چهار نفر در دوره روزانه‌ی دانشگاه‌های سراسری قبول شده‌اند. افزون بر آن، از بین چهار نفر قبول شده در دوره‌های روزانه، فقط یک نفر رتبه زیر ده هزار داشته و یک نفر رتبه زیر بیست هزار و دو نفر باقیمانده رتبه‌های بالاتر از بیست هزار داشته‌اند (همان منبع) که این مسئله حاکی از ناگزیری دانش‌آموزان در انتخاب این رشته بوده است. در این بین، مسئله این است که چرا دانش‌آموزان مستعد، انگیزه لازم جهت ادامه تحصیل در رشته کشاورزی را ندارند؟ پس

ضروری است تحقیقی در راستای شناسایی مولفه‌های مؤثر در ایجاد انگیزه جهت ادامه تحصیل دانش‌آموزان در رشته‌های کشاورزی در این منطقه صورت گیرد. بنابراین، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی مدارس شهرستان کوه‌رنگ به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی بود. اهداف اختصاصی زیر نیز مد نظر قرار گرفت:

۱. بررسی رابطه مؤلفه‌های عوامل اجتماعی، ماهیت شغل، الگوی رهبری، نظام پاداش و نیازها و ارزش‌ها با ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی برای تحصیل در رشته کشاورزی؛ و
۲. تبیین اثر مؤلفه‌های مؤثر بر ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی برای تحصیل در رشته‌های کشاورزی.

مرور ادبیات

مبانی نظری

انگیزش یکی از ابزارهای مهم در القای افراد برای تولید نتیجه مؤثر و کارآمد و خلق محیط کاری مثبت و اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های پیش‌بینی شده است (داداش‌زاده اصل و همکاران، ۱۳۹۲). اصطلاح انگیزش نخستین بار از واژه لاتین موو^۷ که به معنی حرکت است گرفته شد. انگیزه را چرایی رفتار گویند. به عبارت دیگر هیچ رفتاری را فرد انجام نمی‌دهد که انگیزه‌ای یا نیازی محرک آن نباشد. تعریف دیگر انگیزه به این شکل می‌باشد که «میل به کوشش فراوان در جهت تأمین هدف‌های سازمان به گونه‌ای که این تلاش در جهت ارضای برخی از نیازهای فردی سوق داده شود» (هیبت‌اللهی، ۱۳۷۲). در واقع انگیزه حالت مشخصی است که سبب ایجاد رفتاری معین می‌شود. انگیزه‌های روانی به طور عمده تحت تأثیر اجتماع خاصی قرار دارند که شخص در آن رشد کرده است (آقاسی زاده، ۱۳۷۵، ب). سیف (۱۳۸۷) بیان می‌کند که انگیزش عامل نیرو دهنده، هدایت کننده و نگهدارنده رفتار است و آن را موتور و فرمان اتومبیل تعریف کرده است. به اعتقاد مقدم (۱۳۷۹) انگیزش موضوعی پیچیده و مشکل است. به همین جهت نظریات مختلفی در مورد آن گفته شده است. بطور کلی نظریه‌های انگیزش را به دو گروه بزرگ دسته‌بندی می‌کنند، که عبارتند از: الف) نظریه‌های سنتی انگیزش؛ و ب) نظریه‌های معاصر آن.

الف) نظریه‌های سنتی انگیزش

در زمینه‌ی نظریه‌های سنتی انگیزش نیز سه گروه رفتارگرایان، روانشناسان شناختی و روانشناسان انسانی وجود دارند که در زیر ارایه شده‌اند.

رفتارگرایان: آن‌ها معتقدند که یادگیری از طریق رفتار صورت می‌پذیرد. آن‌ها به فطری بودن رفتار اعتقاد ندارند، بلکه بر رفتار ظاهری یعنی رفتار قابل مشاهده و اندازه‌گیری تأکید می‌کنند. در مورد انگیزش، آن‌ها همبستگی میان محرک و پاسخ را مطرح می‌کنند. چنانچه هر بار رفتار ارگانیسم تقویت شود احتمال تکرار آن رفتار زیاد می‌شود و به این وسیله ارگانیسم آن را می‌آموزد. رفتارگرایان نیازهای جسمانی را اساس تمام رفتارها، انگیزه‌ها و حتی انگیزه‌های جسمانی می‌دانند و به سائقه‌های روانی و تفاوت‌های میان انسان و حیوان توجهی ندارند (ایران‌نژاد پاریزی و ساسان‌گهر، ۱۳۷۳).

روانشناسان شناختی: این گروه از نظریه‌پردازان سنتی انگیزش، مسئله تعادل را مطرح می‌کنند و می‌گویند افراد در هر لحظه از زندگی تحت تأثیر نیروهای متعددی هستند و این نیروها انسان را به طرف خود می‌کشند. این امر موجب بر هم زدن تعادل حیاتی انسان و در نتیجه کوشش او برای حفظ تعادل می‌شود (مقدم، ۱۳۷۹).

روانشناسی انسانی: آن‌ها مسئله نیاز و کفایت را مورد توجه قرار می‌دهند. بنا به نظر روانشناسان انسانی، در تمام افراد بشر نیاز درونی برای هر چه کامل‌تر شدن وجود دارد یعنی انسان نیاز به یادگیری، اکتشاف و تکامل دارد و از طریق ارضای این نیازها یادگیری صورت می‌گیرد (محمد زاده و مهره‌زاد، ۱۳۷۵).

ب) نظریه‌های معاصر

در زمینه نظریه‌پردازان معاصر انگیزش، سه گروه عمده وجود دارند که عبارتند از:

نظریه‌های محتوایی: نظریه‌های محتوایی از توصیف «هست» و «نیاز» صحبت می‌کنند. نظریه‌پردازان محتوایی درصدد شناخت و مشخص کردن عواملی هستند که موجب انگیزش انسان برای کار می‌شود. به عبارت دیگر، تئوری‌های محتوایی بیشتر به مسائل درونی انسان و عوامل انگیزش توجه دارند و در جستجوی چیزهایی هستند که رفتار فرد را برای انجام کار فعال می‌سازد (نایلی، ۱۳۷۳).

نظریه‌های فرآیندی: این نظریه‌ها بیشتر شناختی هستند و به چرایی‌ها پاسخ می‌دهند. عوامل مؤثر در انگیزش چندان مورد توجه نظریه‌های فرآیندی قرار نمی‌گیرد. این نظریه‌ها، فرآیندهای رفتاری موجود زنده را مورد نظر قرار می‌دهند. به عبارت دیگر، در این نظریه‌ها چگونگی آغاز و تداوم رفتار بررسی شده و دلیل توقف آن تبیین می‌شود. همه الگوهای فرآیندی سعی دارند متغیرهای عمده‌ای را که در انتخاب سطح فعالیت برای انجام کار مؤثر هستند، مشخص نمایند. معمولاً متغیرهایی مانند نیازها، انتظارات، پاداش‌ها و تقویت‌کننده‌ها مورد توجه قرار می‌گیرند (نایلی، ۱۳۷۳).

نظریه‌های تقویت یا شرطی کردن عامل: نظریه‌های معرفی شده در دو بخش قبلی بطور عمده شناختی بوده و بر احساسات، حالات، تصورات و انتظارات تمرکز دارند اما نظریه‌های تقویتی بر روابط بین نیازهای درونی فرد و نتایج و پاسخ مملوس تمرکز دارند مانند تقویت مثبت، منفی، تنبیه و خاموش‌سازی (سید جوادین، ۱۳۸۶).

در مجموع مدل‌های معاصر انگیزشی بر این فرض هستند که عوامل زیادی قادر به تأثیرگذاری در رفتار انسان می‌باشد. این عوامل شامل اهمیت نظام پاداش، عوامل اجتماعی، ماهیت شغل، الگوی رهبری، نیاز و ارزش‌های کارکنان و ادراک خود از محیط کار است (محمدزاده و مهره‌وزان، ۱۳۷۵).

مطالعات تجربی

آقاسی‌زاده (۱۳۷۵، الف) در مورد نگرش جوانان به کشاورزی در منطقه قائمشهر پژوهشی انجام داده است که رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی جوانان روستایی و والدین آن‌ها و امکانات موجود در روستا را با نگرش جوانان روستایی بررسی کرده است. نتایج حاصل از این تحقیق نشان دهنده وجود رابطه معناداری بین ماهیت شغل کشاورزی، وجود خانواده‌ای کشاورز و نگرش جوانان به این شغل می‌باشد. همچنین سعیدی رضوانی (۱۳۷۴) با انتخاب ۴۱۷ جوان روستایی (۱۵ تا ۲۴ ساله) در قالب طرح بررسی وضعیت اشتغال جوانان روستایی در ۲۸ روستای استان‌های مازندران، کرمانشاه، آذربایجان غربی، خوزستان، سیستان و بلوچستان و اصفهان به بررسی گرایش‌های شغلی جوانان پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که بیشتر جوانان علاقه‌ای چندانی به انتخاب این شغل نداشته‌اند.

نتایج تحقیق زمانی و همکاران (۱۳۸۱) در مقاله‌ای تحت عنوان انتخاب آگاهانه و تحصیل در رشته کشاورزی که با مطالعه بر روی دانشجویان کشاورزی دانشگاه شیراز انجام شده است، نشان دادند که برخورداری از مزایای مادی و آینده شغل مهم‌ترین انگیزه برای انتخاب رشته کشاورزی و ادامه تحصیل توسط دانشجویان نبوده است، بلکه ورود به این رشته به عنوان یک شغل مقدس یکی از مهمترین عوامل انتخاب دانشجویان بوده است.

حجازی (۱۳۸۵) در مقاله خود تحت عنوان عوامل مؤثر در بهبود گزینش دانشجویان کشاورزی به بررسی نقش تبار اجتماعی و منشاء روستایی داشتن در بین دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران پرداخته است. نتایج حاصل نشان از تأثیر این عوامل در گزینش رشته کشاورزی توسط دانشجویان دارد.

میری چیمه (۱۳۷۴) پژوهشی را با عنوان علل روی آوردن دانش‌آموزان به آموزش‌های کشاورزی و کار و دانش، از دیدگاه دانش‌آموزان شهر تهران انجام داده است. نتایج حاکی از آن است که وضعیت اقتصادی خانواده‌ها، در روی آوردن دانش‌آموزان به تحصیل در رشته‌های کار و دانش و کشاورزی تأثیر منفی داشته است. به عبارتی هر چه وضعیت خانواده‌ها از لحاظ اقتصادی بهتر باشد علاقه‌ی دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی کمتر است. بر اساس این تحقیق امید دست یافتن به اشتغال و درآمد باعث روی آوردن دانش‌آموزان به تحصیل در کشاورزی و کار و دانش شده است.

هیبت الهی (۱۳۷۲) پژوهشی را با عنوان علل گرایش دانش‌آموزان مقطع متوسط شهرستان سنندج به رشته‌های مختلف تحصیلی انجام داد. نتایج پژوهش وی نشان داد، عوامل خانوادگی، یعنی سطح تحصیلات والدین به خصوص پدر، شغل والدین، درآمد خانواده، محل سکونت، امکانات مالی و رفاهی خانواده، که بر دانش‌آموزان سیطره دارند می‌توانند با ایجاد بینش، دانش‌آموزان را به سوی انتخاب صحیح هدایت کنند.

یافته‌های کریمی (۱۳۷۹) نشان می‌دهد که یکی از عوامل مؤثر بر نگرش دانش‌آموزان به شاخه کار دانش، میزان آشنایی و آگاهی آن‌ها در مورد این رشته‌ها می‌باشد. وی تصریح می‌کند، علاوه بر نیازها که در ایجاد نگرش‌های شخصی مؤثرند، اطلاعاتی که شخص کسب می‌کند نیز در ایجاد و شکل‌گیری نگرش‌های او مؤثر هستند. اطلاعات از طریق خانواده، مدرسه، جامعه، رسانه‌های جمعی و غیره برای افراد بدست می‌آید.

نورشاهی (۱۳۷۸) در پژوهش خود که با مطالعه بر روی داوطلبان سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۶ گروه‌های مختلف کنکور انجام داده است، به این نتیجه دست یافت بین داوطلبان کنکور، کمترین میزان علاقه برای ادامه تحصیل در رشته کشاورزی بوده است. وی اشاره می‌کند که این مسئله ناشی از عدم شناخت درست از رشته‌های کشاورزی بوده است.

مشهدی تفرشی (۱۳۷۲) در پژوهشی که بر روی تعدادی از دانشجویان مقطع کارشناسی انجام داد، به این نتیجه دست یافت که عوامل مؤثر در انتخاب رشته توسط دانشجویان، تشویق والدین، امکان ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، توصیه دوستان و آشنایان بوده است. اسکندری (۱۳۸۵) در پژوهش تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر در ایجاد انگیزه جهت اشتغال جوانان روستایی در فعالیتهای کشاورزی استان اصفهان به بررسی رابطه بین شغل پدری، میزان زمین زراعی پدری و انگیزه اشتغال در بخش کشاورزی در جوانان پرداخته است. نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین این موارد بوده است.

اندرسون^۸ (۱۹۸۸) درباره‌ی علل انتخاب دانشگاه از سوی جوانان از انگیزه‌های منزلت اجتماعی، فرصت‌های شغلی و علاقه نام می‌برد. وی در تحقیق خود تاثیر دو متغیر جنسیت و عوامل محیطی و جغرافیایی را در انتخاب دانشگاه مؤثر می‌داند.

نتایج پژوهش شمس آذر^۹ (۱۹۹۴) حاکی از آن است که بین محل تولد، شغل اولیاء، معدل، محتوای آموزشی دروس پایه و تخصصی و وسعت اراضی قابل کشت، با تمایل به تحصیل در بخش کشاورزی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

تالبرت^{۱۰} (۱۹۹۶) در پژوهشی نشان داد که موقعیت اجتماعی-اقتصادی فرد و عزت نفس بالا از فاکتورهای مؤثر بر ایجاد نگرش مثبت در افراد به سمت مشاغل کشاورزی است.

نتایج پژوهش واشبرن^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۲) پیرامون عوامل مؤثر در انتخاب دانشکده‌های کشاورزی بیانگر آن است که ارزش، انگیزه‌ی مالی، فرصت‌های شغلی، شهرت علمی و جنسیت از فاکتورهای تأثیرگذار در انتخاب دانشکده‌های کشاورزی می‌باشند.

اونکاواسی و لیجیما^{۱۲} (۲۰۰۸) در تحقیق خود پیرامون شناسایی عوامل مؤثر بر انگیزه دانشجویان نسبت به رشته‌های کشاورزی نشان دادند که ۷۰ درصد از دانشجویان دارای انگیزه بالایی نسبت به رشته کشاورزی بودند که کمبود حمایت از کشاورزی و مشاغل وابسته، کمبود آموزشگران و مشاوران کشاورزی، کمبود زمین و ابزار، از عوامل تأثیرگذار بر انگیزه ادامه تحصیل دانشجویان نسبت به رشته‌های کشاورزی بود.

در پژوهشی که ماکسول^{۱۳} و همکاران (۲۰۰۰) در استرالیا انجام داده‌اند دستیابی به بهترین شغل و درآمد بالاتر از مهم‌ترین انگیزه‌های دانش‌آموزان برای تحصیل در رشته‌ای معرفی شده است.

در مجموع با توجه به مبانی نظری و پیشینه نگاشته‌های پژوهش و نظریه‌های انگیزشی معاصر نتیجه‌گیری می‌شود که عواملی نظیر مزایای شغلی، عوامل محیطی و جغرافیایی، منزلت اجتماعی و عوامل خانوادگی مثل سطح تحصیلات والدین به خصوص پدر، شغل والدین، درآمد خانواده، محل سکونت، امکانات مالی و رفاهی خانواده و به طور کلی عواملی نظیر نظام پاداش (واشبرن و همکاران، ۲۰۰۲؛ دیویس و همکاران، ۲۰۰۱؛ و مشهدی تفرشی، ۱۳۷۲)، ماهیت شغل (آقاسی‌زاده، ۱۳۷۵؛ زمانی و همکاران، ۱۳۸۱؛ دیویس و همکاران، ۲۰۰۱)، الگوی رهبری (اسکندری، ۱۳۸۵) و نیازها و ارزش‌ها (میری چیمه، ۱۳۷۴؛ اسکندری، ۱۳۸۵) مؤثر بر ایجاد انگیزه‌اند. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد، چارچوب مفهومی پژوهش به صورت نگاره ۱ ارائه می‌شود.

^۸Anderson

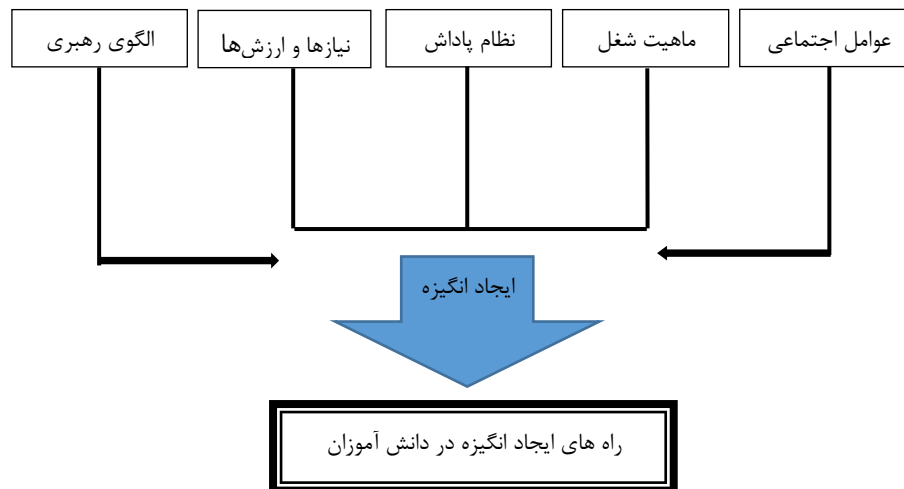
^۹Shams azar

^{۱۰}Talbert

^{۱۱}Washburn

^{۱۲}Onuekwusi&Ijeoma

^{۱۳}Maxwell

شکل ۱. چارچوب پژوهش (برگرفته از نظریات محتوایی، فرایندی و معاصر انگیزش)

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به صورت پیمایشی انجام گرفت و از لحاظ تجزیه و تحلیل داده‌ها، تحقیقی کمی است. جامعه آماری پژوهش، دانش‌آموزان مقاطع تحصیلی علوم تجربی و ریاضی و فیزیک شهرستان کوه‌رنگ بودند که جمعاً ۹۵ نفر را شامل می‌شدند. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (پاتن، ۲۰۰۲)، ۷۶ نفر به عنوان نمونه، تعیین شد. همچنین برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پژوهش برحسب اهداف تحقیق، پرسش‌نامه‌ای طراحی گردید که شامل ۵ بخش بود و در قالب طیف چهار گزینه‌ای (۰-هیچ، ۱-کم، ۲-متوسط، ۳-زیاد) تهیه شد. به منظور تعیین روایی پرسش‌نامه از روش اعتبار صوری استفاده شد که با استفاده از نظرات استادان و متخصصان پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری بدست آمد. جهت تعیین پایایی پرسش‌نامه، پیش‌آزمونی در یکی از مدارس پیش‌دانشگاهی شهرستان کوه‌رنگ (۳۰ پرسش‌نامه) که خارج از جمعیت مورد مطالعه بود، انجام شد، که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده (جدول ۲)، حاکی از اعتبار قابل قبول پرسش‌نامه‌ی طراحی شده است.

جدول ۲-آزمون پایایی مفاهیم پژوهش

بخش‌های مختلف پرسش‌نامه	تعداد گویه‌ها	ضریب پایایی (α)
عوامل اجتماعی	۱۰	۰/۶۸۶
ماهیت شغل	۱۲	۰/۷۷۳
الگوی رهبری	۷	۰/۷۰۵
نیازها و ارزش‌ها	۱۰	۰/۷۵۱
نظام پاداش	۷	۰/۷۱۶

منبع: یافته‌های پژوهش

در این پژوهش از پنج مؤلفه‌ی عوامل اجتماعی، نظام پاداش، ماهیت شغل، نیازها و ارزش‌ها و الگوی رهبری به عنوان عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی شهرستان کوه‌رنگ به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی در نظر گرفته شده است. در ادامه تعاریف مفهومی و عملیاتی هر یک از این مؤلفه‌ها ارائه شده است (جدول ۳).

جدول ۳- تعاریف عملیاتی شاخص‌های مورد استفاده در پژوهش

تعریف متغیر	متغیر
یکی از رویکردهای انگیزشی، رویکرد عوامل اجتماعی است. بنا بر این رویکرد، برای برخی افراد، مهم‌ترین منبع انگیزشی، تأثیراتی است که دیگران بر آنها دارند (صدیق اورعی، ۱۳۷۵).	تعاریف مفهومی
در این پژوهش، مؤلفه‌ی عوامل اجتماعی با ۱۰ گویه مانند: میزان آگاهی از اهمیت و ضرورت کشاورزی، وجود کشاورز در خانه، تعریف کشاورزی به عنوان یک شغل مقدس، جایگاه و موقعیت شغل کشاورزی، وجود معلم با داشتن مدرک تحصیلی کشاورزی و غیره به صورت طیف چهار گزینه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد) سنجیده شده است.	تعاریف عملیاتی
نظام پاداش در واقع وسیله‌ای است که با استفاده از آن، از افراد به علت شایستگی، سپاسگزاری می‌کند. با این قدرشناسی و ادای احترام آن را به ادامه‌ی کار خود تشویق می‌کند (سعادت، ۱۳۸۶).	تعاریف مفهومی
در این پژوهش، مؤلفه‌ی نظام پاداش در قالب هفت گویه مانند: تشویق کشاورزان نمونه، اعطای پروانه فعالیت کشاورزی، اعطای وام کم بهره به فارغ-التحصیلان کشاورزی، وجود مراکز آموزش عالی کشاورزی در منطقه و غیره به صورت طیف چهار گزینه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد) سنجیده شده است.	تعاریف عملیاتی
ماهیت رشته کشاورزی، میزان درآمدهای ناشی از این شغل، سختی شغل و دیگر عوامل فیزیکی حاکم بر این شغل از جمله عوامل اثر گذار بر انتخاب رشته کشاورزی توسط دانش آموزان می‌باشد.	تعاریف مفهومی
در این پژوهش، مؤلفه‌ی ماهیت شغل با ۱۲ گویه مانند: کم خرج بودن شغل کشاورزی، درآمد کشاورزی، بازده شغل کشاورزی از لحاظ محصولات، سختی شغل، نیاز به ادوات و تجهیزات پیشرفته و غیره به صورت طیف چهار گزینه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد) سنجیده شده است.	تعاریف عملیاتی
نیاز یعنی تلاش برای کسب هدف با توجه به برنامه‌ها و استانداردهایی که موفقیت را تضمین می‌نماید و ارزش به معنای آن مقوله‌ای که در درون فرد به عنوان یک هنجار مثبت اجتماعی شناخته می‌شود (سید جوادین، ۱۳۸۶).	تعاریف مفهومی
در این پژوهش، مؤلفه‌ی عوامل نیازها و ارزش‌ها با ۱۰ گویه مانند: نیاز به داشتن شغل، نیاز به داشتن منزلت اجتماعی، نیاز به زندگی مرفه، نیاز جهانی، نیاز به محصولات کشاورزی در منطقه و غیره به صورت طیف چهار گزینه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد) سنجیده شده است.	تعاریف عملیاتی
ایجاد انگیزه در افراد از طریق معرفی افراد موفق که قبلاً در موقعیت‌های مشابه بوده‌اند را الگوی رهبری گویند (مشهدی تفرشی، ۱۳۷۲).	تعاریف مفهومی
در این پژوهش، مؤلفه‌ی الگوی رهبری در قالب هفت گویه مانند: زندگی مرفه کشاورزان منطقه، کشاورز بودن بزرگان قوم در منطقه، وجود معلمان کشاورز در مدرسه و غیره به صورت طیف چهار گزینه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد) سنجیده شده است.	تعاریف عملیاتی

یافته‌ها و بحث

با توجه به نتایج بدست آمده سن اکثر افراد مورد مطالعه ۱۸ سال (۶۹/۷۴ درصد) می‌باشد. همچنین اکثر افراد مورد مطالعه از رشته تجربی می‌باشند و ۵۳/۹۵ درصد از افراد مورد مطالعه دختر و ۴۶/۰۵ درصد نیز پسر هستند. ۶۷/۱۰ درصد از افراد مورد مطالعه تجربه کار کشاورزی نداشته‌اند. همچنین، شغل پدر ۳۶/۸۲ درصد از افراد مورد مطالعه کشاورزی و دامداری است. بررسی میزان انگیزه و علاقه افراد مورد مطالعه جهت ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی برای سنجش شاخص علاقه و انگیزه دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی از یک سؤال در قالب طیف چهار گزینه‌ای بهره گرفته شد. همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، بیشترین فراوانی در طبقه‌ی سوم با فراوانی ۳۲ نفر (۴۲/۱ درصد) وجود دارد که علاقه این گروه در حد متوسط برای ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی ارزیابی شد. همچنین ۳۸/۲ درصد از افراد مورد مطالعه علاقه‌ی کمی و ۱۳/۱ درصد علاقه زیادی به ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف کشاورزی دارند. در مجموع میانگین علاقه افراد مورد مطالعه در خصوص ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی ۱/۷۹ (دامنه صفر تا ۳) با انحراف معیار ۰/۷۲ می‌باشد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که اکثر افراد مورد مطالعه علاقه آن‌ها به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی در حد متوسط و پایین‌تر است. این یافته با یافته‌های نورشاهی (۱۳۷۸) و سعیدی رضوانی (۱۳۷۴) هم‌سو می‌باشد و یافته‌های پژوهش اونکاواسی و لیجیما (۲۰۰۸) که بیان‌کننده‌ی انگیزه‌ی بالای دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی می‌باشد مغایرت دارد.

جدول ۴- دسته‌بندی انگیزه و علاقه افراد مورد مطالعه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی

وضعیت علاقه به رشته	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
هیچ	۵	۶/۶	۶/۶
کم	۲۹	۳۸/۲	۴۴/۸
متوسط	۳۲	۴۲/۱	۸۶/۹
زیاد	۱۰	۱۳/۱	۱۰۰
کل	۷۶	۱۰۰	-
دامنه میانگین: ۰ تا ۳	میانگین: ۱/۷۹	انحراف معیار: ۰/۷۲	میان: ۱/۷۵ مد: ۲

منبع: یافته‌های پژوهش

بررسی میانگین مؤلفه‌های مورد مطالعه از دیدگاه پاسخگویان

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، از دیدگاه افراد مورد مطالعه، مؤلفه‌ی عوامل اجتماعی، با میانگین ۱/۹۹ و ضریب پراکندگی ۰/۳۸ در انتخاب رشته کشاورزی بیشترین تأثیر را از دیدگاه افراد مورد مطالعه دارد. همچنین مؤلفه‌ی ماهیت شغل با میانگین ۱/۹۱ و ضریب پراکندگی ۰/۴۳ در رتبه دوم قرار دارد. علاوه بر آن، مؤلفه‌ی نیازها و ارزش‌ها از دیدگاه افراد مورد مطالعه در انتخاب رشته‌ی کشاورزی در رتبه سوم قرار دارد. همچنین، مؤلفه‌ی الگوی رهبری و نظام پاداش در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۵- آزمون تحلیل کواریانس وضعیت اجتماعی- فرهنگی افراد مورد مطالعه در این پژوهش

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۱۹	۰/۳۸	۱/۹۹	عوامل اجتماعی
۲	۰/۲۳	۰/۴۳	۱/۹۱	ماهیت شغل
۴	۰/۲۵	۰/۴۸	۱/۹۱	الگوی رهبری
۳	۰/۲۴	۰/۳۹	۱/۶۳	نیازها و ارزش‌ها
۵	۰/۲۷	۰/۴۱	۱/۵۲	نظام پاداش

منبع: یافته‌های تحقیق

بررسی رابطه‌ی بین مؤلفه‌های عوامل اجتماعی با میزان علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی

جهت بررسی رابطه‌ی بین سازه‌های عوامل اجتماعی در انتخاب رشته کشاورزی و میزان علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی، از آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن، به تناسب نوع متغیرهای مورد نظر، استفاده شده است. همچنین برای توصیف میزان همبستگی بین متغیرها از الگوی دیویس (۱۹۷۱) استفاده شده است. بر اساس این الگو میزان همبستگی به صورت زیر توصیف می‌شوند (کریمی و همکاران، ۱۳۹۱).

جزئی همبستگی $= ۰/۰۹ - ۰/۰۱$

پایین همبستگی $= ۰/۱ - ۰/۲۹$

متوسط همبستگی $= ۰/۳ - ۰/۴۹$

بالا همبستگی $= ۰/۵ - ۰/۶۹$

خیلی بالا همبستگی $= ۰/۷ - ۰/۹۹$

همبستگی کامل $= ۱$

نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون به شرح جدول ۶ می‌باشد. همانطور که جدول نشان می‌دهد بین مؤلفه‌ی عوامل اجتماعی با متغیر وابسته (علاقه و انگیزه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی) رابطه مثبت و معناداری برقرار است و در سطح خیلی بالایی این همبستگی توصیف می‌شود. بنابراین با توجه به نتایج، می‌توان ادعا داشت، عوامل اجتماعی یکی از عواملی است که می‌تواند در انتخاب رشته کشاورزی توسط دانش آموزان تأثیر داشته باشد، این عوامل شامل میزان آگاهی از اهمیت و ضرورت کشاورزی، وجود کشاورز در خانه، تعریف کشاورزی به عنوان یک شغل مقدس، جایگاه و موقعیت شغل کشاورزی، وجود معلم با داشتن مدرک تحصیلی کشاورزی و غیره است که با نتایج تحقیق نورشاهی (۱۳۷۸)، هیبت الهی (۱۳۷۲)، کریمی (۱۳۷۹) و تالبرت (۱۹۹۶) هم‌سویی دارد. رابطه مؤلفه‌ی ماهیت شغل نیز با متغیر وابسته از لحاظ آماری معنی دار بوده که این همبستگی با توجه به الگوی دیویس در سطح خیلی بالا توصیف می‌شود. یافته‌های این پژوهش در خصوص رابطه ماهیت شغل با میزان علاقه به نتایج پژوهش‌های آقاسی‌زاده (۱۳۷۵ الف)، میری چیمه (۱۳۷۴)، واشبرن و همکاران (۲۰۰۲)، و دیویس و همکاران (۲۰۰۱) هم‌سویی دارد و با نتایج پژوهش زمانی (۱۳۸۱) در این زمینه مغایرت دارد. مؤلفه‌ی الگوی رهبری نیز با متغیر وابسته رابطه مثبت و معناداری در سطح یک درصد وجود دارد که می‌توان عنوان کرد الگوی رهبری یکی از عواملی است که می‌تواند در انتخاب رشته کشاورزی توسط دانش‌آموزان تأثیر داشته باشد. یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش اسکندری (۱۳۸۵)، کیامنش (۱۳۷۵) هم‌سویی دارد. همچنین با نتایج پژوهش شمس آذر (۱۹۹۴) و مشهدی تفرشی (۱۳۷۲) در زمینه‌ی ارتباط کشاورز بودن شغل پدر با میزان علاقه و انگیزه به رشته‌ی کشاورزی هم‌سویی دارد. همچنین، رابطه‌ی مؤلفه‌ی نیازها و ارزش‌ها با متغیر وابسته از لحاظ آماری معنادار بوده، که این همبستگی در سطح بالایی توصیف می‌شود. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج تحقیق کریمی (۱۳۷۹)، میری چیمه (۱۳۷۴) و اسکندری (۱۳۷۵) هم‌سویی دارد. رابطه‌ی مؤلفه‌ی نظام پاداش با متغیر وابسته از لحاظ آماری معنادار بوده که این همبستگی در سطح خیلی بالا توصیف می‌شود. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج تحقیقات واشبرن و همکاران (۲۰۰۲)، دیویس و همکاران (۲۰۰۱)، مشهدی و تفرشی (۱۳۷۲) و اونکاواسی و لیجیما (۲۰۰۸) در خصوص رابطه شاخص نظام پاداش با میزان علاقه و انگیزه به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی هم‌سویی، دارد.

جدول ۶- همبستگی متغیرهای مورد مطالعه و میزان علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی

متغیرهای مستقل پژوهش	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	توصیف همبستگی
عوامل اجتماعی	۰/۷۶۱**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا
ماهیت شغل	۰/۷۳۵**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا
الگوی رهبری	۰/۶۳۲**	۰/۰۰۰۱	بالا
نیازها و ارزش‌ها	۰/۶۸۹**	۰/۰۰۰۱	بالا
نظام پاداش	۰/۷۰۹**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا

منبع: یافته‌های پژوهش

تحلیل تعیین کننده‌های ایجاد انگیزه در ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی

به منظور تبیین سازه‌های پیش‌بینی کننده‌ی میزان انگیزه و علاقه دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی شهرستان کوهرنگ به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی از تحلیل رگرسیونی چندگانه به روش هم‌زمان بهره گرفته شد. جدول ۷ اطلاعات مربوط به این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد. همانطور که جدول ۱۵ نشان می‌دهد، متغیرهای عوامل اجتماعی، ماهیت شغل، الگوی رهبری، نیازها و ارزش‌ها و نظام پاداش به ترتیب وارد مدل رگرسیون شد. در این مدل به ترتیب، عوامل اجتماعی و نظام پاداش متغیرهایی بودند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته (انگیزه یا علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی) داشتند. به منظور برآورد تخمین، با توجه به اطلاعات به دست آمده، و معنی‌دار بودن مدل نهایی رگرسیون چندگانه در این پژوهش (جدول ۱۵)، با معادله‌ی ذیل می‌توان میزان انگیزه و علاقه دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی را تخمین زد:

$$Y = 1/697 + 0/185 \cdot X_1 + 10/506 X_5$$

مقادیر مثبت ضریب رگرسیونی در این معادله نشان می‌دهد که با افزایش میزان متغیرها، انگیزه به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی در بین دانش‌آموزان نیز افزایش خواهد یافت. از طرفی، در مورد اهمیت نسبی و نقش متغیرهای مستقل پژوهش در پیشگویی معادله‌ی رگرسیونی باید از مقادیر بتا (ضرایب رگرسیون استاندارد شده) استفاده کرد. بنابراین در اینجا می‌توان قضاوت کرد که متغیر عوامل اجتماعی ($Beta = 0/185$) نسبت به متغیر نظام پاداش سهم و نقش بیشتری در پیشگویی میزان انگیزه و علاقه به ادامه تحصیل دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی دارد. به عبارت دیگر، یک واحد تغییر در واریانس متغیر عوامل اجتماعی، باعث تغییر واریانس متغیر وابسته به اندازه‌ی ۰/۱۸۵ می‌گردد. همچنین ضریب تبیین تعدیل شده ($R^2 \text{ Adjusted} = 0/746$) نشان می‌دهد که در مجموع متغیرهای مستقل پژوهش، توانایی تبیین ۰/۷۴۶ درصد از واریانس (تغییرات) متغیر میزان انگیزه و علاقه‌ی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی را دارا می‌باشند.

جدول ۷- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه

متغیر	B	Beta	t	P
عدد ثابت (a)	-۱/۵۰۷	-	-۶/۲۶۵	۰/۰۰۰۱
عوامل اجتماعی (X_1)	۰/۱۸۴۸	۰/۴۵۱	۵/۰۶۱	۰/۰۰۰۱
ماهیت شغل (X_2)	۰/۰۱۹	۰/۰۱۱	۰/۱۰۴	۰/۹۱۷
الگوی رهبری (X_3)	۰/۰۸۷	۰/۰۵۸	۰/۶۴۴	۰/۵۲۲
نیازها و ارزش‌ها (X_4)	۰/۲۴۴	۰/۱۳۳	۱/۴۱۵	۰/۱۶۱
نظام پاداش (X_5)	۰/۶۵۸	۰/۳۷۵	۳/۹۹۰	۰/۰۰۰۱

$F = 41/042$; $sig = 0/0001$; $R = 0/864$; $R^2 = 0/746$; $R^2 \text{ Adjusted} = 0/727$

- متغیر وابسته‌ی پژوهش: میزان علاقه و انگیزه به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی
منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج پژوهش نشان داد که میانگین علاقه افراد مورد مطالعه در خصوص ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی ۱/۷۹ (دامنه صفر تا ۳) با انحراف معیار ۰/۷۲ می‌باشد که می‌توان نتیجه گرفت که علاقه اکثر افراد مورد مطالعه به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی در حد متوسط و پایین‌تر است. فزون بر آن نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین مؤلفه‌های ماهیت شغل، الگوی رهبری، نظام پاداش، نیازها و ارزش‌ها و تأثیرات اجتماعی با میزان علاقه و انگیزه‌ی ادامه تحصیل دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در رشته کشاورزی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که بیشترین همبستگی با شاخص تأثیرات اجتماعی ($r = 0/761$) و کمترین همبستگی با شاخص الگوی رهبری ($r = 0/632$) وجود دارد. فزون بر آن نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که شاخص‌های تأثیرات اجتماعی و نظام پاداش متغیرهایی بودند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته (انگیزه یا علاقه به ادامه تحصیل در رشته کشاورزی)

داشتند که در مجموع متغیرهای پیش‌بین ۷۴/۶ درصد ($R=0/۸۶۴$) از میزان نوسانات متغیر ملاک (انگیزه ادامه تحصیل در رشته کشاورزی) را پیش‌بینی می‌کند.

در راستای نتایج پژوهش برای افزایش انگیزه‌ی دانش‌آموزان، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ۱- با توجه به اینکه مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر میزان علاقه و انگیزه دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی عوامل اجتماعی بود، بنابراین در این راستا پیشنهاد می‌شود با برنامه‌ریزی صحیح و منطقی نگرش خانواده‌ها و جامعه را نسبت به شغل کشاورزی مثبت نمود تا خانواده‌ها بتوانند دانش‌آموزان خود را به سمت رشته‌های کشاورزی تشویق نمایند. برای این منظور می‌توان از رسانه‌هایی چون تلویزیون و رادیو کمک گرفت و با مصاحبه با کشاورزان نمونه و کارآفرین در سطح کشور و نشان دادن فعالیت‌های موفقیت‌آمیز آن‌ها در امر کشاورزی و تأثیر این‌گونه فعالیت‌ها در بهبود زندگی شخصی و اجتماعی خود و دیگران، با ایجاد دیدگاه مثبت نسبت به رشته‌های کشاورزی در خانواده‌ها، درصدد ترغیب هرچه بیش‌تر آن‌ها، جهت پذیرش رشته‌های کشاورزی، برآمد.
 - ۲- با توجه به تأثیرگذاری نظام پاداش بر علاقه‌ی دانش‌آموزان برای ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان و متولیان امر، توجه بیشتری به نظام پاداش داشته باشند و با فراهم کردن شرایطی مانند اعطای پروانه‌ی کشاورزی، اعطای وام‌های کم‌بهره و در نظر گرفتن جوایز نقدی به نفعات برتر فارغ‌التحصیل، شرایط برای اشتغال بعد از تحصیل در رشته‌های کشاورزی را تضمین نموده تا از این رهگذر، علاقه و انگیزه‌ی دانش‌آموزان مستعد به سمت و سوی رشته‌های کشاورزی جذب شود.
 - ۳- پیشنهاد می‌شود که در راستای تأثیرگذاری نظام پاداش، مؤسسات و بانک‌های دولتی و خصوصی تسهیلات ویژه نظیر وام‌هایی با نرخ بهره‌ی پایین، به منظور شروع فعالیت‌های مختلف کشاورزی، از جمله تأسیس گلخانه، پرورش قارچ و غیره برای فارغ‌التحصیلان رشته‌های کشاورزی در نظر گیرند.
- با توجه به تأثیرگذاری عوامل اجتماعی بر متغیر میزان علاقه و نگرش دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی پیشنهاد می‌شود که با انجام فعالیت‌های فرهنگی از قبیل بزرگداشت کشاورزان در مراسمات گوناگون توسط سازمان جهاد کشاورزی استان، ارائه مباحث کشاورزی در متون درسی دانش‌آموزان در همه‌ی مقاطع تحصیلی، توسط اداره آموزش و پرورش، آشنا کردن دانش‌آموزان با اهمیت حرفه کشاورزی در اقتصاد و تغذیه کشور، با به‌کارگیری معلمان و مربیان مجرب و همچنین، با نظر گرفتن بازدیدهای علمی از مزارع برای دانش‌آموزان، در مراحل مختلف کشاورزی (کاشت، داشت و برداشت) با کمک ادارات آموزش و پرورش و جهاد کشاورزی، به بهبود علاقه و انگیزه‌ی دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در رشته‌های کشاورزی کمک شود.

منابع

- آقاسی زاده، ف. (۱۳۷۵). نگرش جوانان روستایی نسبت به کشاورزی و سنجش گرایش‌های شغلی در منطقه قائم‌شهر و تبیین رسالت آموزش ترویج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی. دانشگاه تربیت مدرس.
- آقاسی زاده، ف. (۱۳۷۵). نارسایی‌های بنیادی نظام آموزش کشاورزی ایران. ماهنامه جهاد. شماره ۱۳، صص ۱۸۹-۱۸۸.
- اسکندری، ج. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر در ایجاد انگیزه جهت اشتغال جوانان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی استان اصفهان. ماهنامه جهاد، شماره ۲۷، صص ۷۵-۸۳.
- ایران‌نژاد پاریزی، م. و ساسان گهر، پ. (۱۳۷۳). سازمان و مدیریت از تئوری تا عمل. تهران: انتشارات مؤسسه بانکداری ایران.
- پورسینا، م.، چیدری، م.، فرج‌الله حسینی، ج. و طهماسبی، م. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر میزان انگیزه‌ی جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان کلاردشت. فصلنامه روستا و توسعه. دوره ۱۳، شماره ۳، صص ۴۹-۳۱.
- حجازی، ی. (۱۳۸۵). چهار بنیان در آموزش کشاورزی و منابع طبیعی. تهران: نشر پونه.
- زمانی، غ. (۱۳۸۱). انتخاب آگاهانه و تحصیل در کشاورزی. علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۱۸، شماره ۲، صص ۴۰-۲۱.
- زمانی‌پور، ا. (۱۳۸۷). ترویج کشاورزی در فرآیند توسعه. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.

- داداشزاده اصل، م.، کوثری، م.، و نوبخت، م. (۱۳۹۲). نقش عوامل مؤثر در ایجاد انگیزش اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا. *مجله مطالعات کمی در مدیریت*، صص ۲۳۰-۲۱۱.
- سعادت، ا. (۱۳۸۶). *مدیریت منابع انسانی*. تهران: نشر سمت.
- سعیدی رضوانی، ن. (۱۳۷۴). بررسی گرایش‌های شغلی جوانان روستایی. *ماهنامه جهاد*، شماره ۱۱، صص ۳۶-۳۲.
- سیف، ع. (۱۳۸۷). روش‌های یادگیری و مطالعه. تهران: نشر دوران.
- سید جوادین، س. (۱۳۸۶). *تئوری‌های مدیریت*. تهران: انتشارات نگاه دانش.
- شهبازی، ا. (۱۳۷۵). توسعه و ترویج کشاورزی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- صباغیان، ع. (۱۳۷۵). بررسی ایجاد انگیزه در قرآن و کلام معصومین علیهم السلام (با تأکید بر نهج‌البلاغه). پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اداری و مدیریت دانشگاه امام صادق (ع). ۲۱۸ صفحه.
- صدیق اورعی، غ. (۱۳۷۵). راه‌های ایجاد انگیزه در جوانان برای تحصیل در رشته‌های علمی و کاربردی. *مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی در ایران*. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، صفحه ۲۳۴.
- کریمی، ف.، احمدوند، م.، و احمدی حق. ا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه مشارکت و کیفیت فعالیت‌های ترویجی تعاونی‌های تولید روستایی، شهرستان بویراحمد. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، شماره ۲۱، صص ۷۵-۶۷.
- کریمی، ی. (۱۳۷۹). روانشناسی اجتماعی. تهران: انتشارات ارسباران.
- محمدزاده، ع.، و مهر وژان، آ. (۱۳۷۵). رفتار سازمانی. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- مشهدی تفرشی، ش. (۱۳۷۲). بررسی عوامل مرتبط با انتخاب رشته تحصیلی در میان دانشجویان مقطع کارشناسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- مقدم، ب. (۱۳۷۹). کاربرد روانشناسی در آموزشگاه. تهران: انتشارات صدا و سیما.
- موحدیان عطار، م. (۱۳۸۶). *مصاحبه‌ی مطبوعاتی رئیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور. فصلنامه نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی*، سال ۴، شماره ۱۶، صص ۹-۸.
- میری چیمه، س. (۱۳۷۴). علل روی آوردن دانش‌آموزان به آموزش‌های کار و دانش از دیدگاه دانش‌آموزان شهر تهران. چکیده تحقیقات آموزش فنی و حرفه‌ای. تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- نایلی، م. (۱۳۷۳). انگیزش در سازمان‌ها. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران.
- نورشاهی، ن. (۱۳۷۸). تحولات نظام‌گزینه‌شوندگان برای دانشگاه‌ها و مؤسسات عالی دولتی در ایران. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره ۴۹، صص ۷۴-۱۱.
- هیبت الهی، س. (۱۳۷۲). علل گرایش دانش‌آموزان مقطع متوسط شهرستان سمنان به رشته‌های مختلف تحصیلی در سال تحصیلی ۷۱-۷۲. چکیده تحقیقات آموزش فنی و حرفه‌ای تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- Anderson, P. (۱۹۹۸). Choice, Can we choose it? In Radford (Ed), *Gender and Choice in Education and Occupation* Routledge. London.
- Christina L., Cecchetti, C., Sommer, R., and Leising, G. (۱۹۹۲). Australian Students' Perceptions of Agricultural Careers. *Journal of Agricultural Education*. ۳۲(۱), ۳۰-۳۶. Available at: <www.Pubs.aged.tamu.edu>.
- Davis, H. D., Noland, D. and Deato, N. (۲۰۰۱). Novel Approaches to College Choice: A Survey of Postsecondary Opportunities. Annual Meeting of the Association Research. Available at: <www.state.tn.us>.
- Maxol, G. C. (۲۰۰۰). How people choose vocational education and training programs. NCVER publ, Australia.
- Onuekwusi, G. C., and Okorie Ijeoma, L. (۲۰۰۸). Attitude of secondary school students in Abia State, Towards Career in Agriculture. *Agricultural Journal*, ۲(۲), ۱۰۲-۱۰۶.
- Patten, L. (۲۰۰۲). *Proposing Empirical Research, A Guide to the fundamentals* (second edition). Pycszak publishing, Los Angeles, U.S.A.
- Shamsazar, N. (۱۹۹۴). Role of Vocational and Technical Educations in Employment and Productivity Increase. Publications of Vocational and Technical Educations Conference.
- Talbert, B. A. (۱۹۹۶). Attitudes toward agriculture of urban students enrolled in high school agricultural education by gender and ethnicity. Proceedings of the ۲۳rd National Agricultural Education Research Meeting, Los Angeles, CA, ۲۳, ۵۰-۵۷.
- Washbur, S. G., Garton, B. L., and Vaughn, P. R. (۲۰۰۲). Factors influencing college choice of agricultural student college wide compared with students majoring in agricultural education. Proceedings of the ۲۴th National Agricultural Education Research Conference, Las Vegas, NV, ۲۴, ۳۲۷-۳۳۳.